

Katarzyna Wiącek - doktorantka Nauk o Kulturze (Kulturoznawstwo)

Promotor: prof dr hab. Dorota Wolska

Strategie oporu we współczesnym mieście - opis przedmiotu opcyjnego

Fakultet umożliwi poszerzenie wiedzy z zakresu społecznych strategii oporu oraz wykształcenia wrażliwości na "wykluczone sfery" miasta i jego przemiany w materialnej i społecznej tkance oraz ich wzajemne niełatwe powiązania. Program wykładów-dyskusji będzie skupiał się wokół ważnych zjawisk społeczno-geopolitycznych, takich jak: masowa migracja prowadząca do samowolnego osadnictwa; tendencje wolnościowe i kulturotwórcze przeciwstawiające się kulturze grodzonych osiedli (*gated communities*) w formie tworzenia miejskich ogrodów społecznych, *urban farmingu* czy *cohousingu*; nurt dekolonizacji i społecznej odpowiedzialności w architekturze (dojście do głosu na globalnym rynku architektów z Azji, Afryki i Ameryki Płd.) czy mechanizmy powszechnej kontroli i inwigilacji powiązane z cyberświatem w kontekście tzw. *architektury konfliktu* (na terenach okupowanych np. w Strefie Gazy).

Opór jest strategią kreowania tożsamości opozycyjnej wobec kodów określonych w ramach kultury dominującej, a także strategią autowykluczania się przez podmiot z kontekstu znaczeń, sytuacji, relacji określonych przez grupę dominującą. (Bielska, 2013: 35)

Kategoria oporu sprzyja strategiom *empowerment*: w naukach społecznych to cały proces rozwijania sił społecznych i kulturowych jednostek i społeczności, powiązanych z nabywaniem kompetencji krytycznej oceny rzeczywistości. W trakcie zajęć będziemy analizować przestrzeń publiczną w kontekście oporu społecznego, zarówno oddolnych ruchów społecznych, jak i architektów działających *pozalegalnie*.

Zajęcia

- przedstawienie podstawowych pojęć dot. funkcjonowania we współczesnym mieście, m.in.: gentryfikacja, ruchy miejskie, partycypacja, ruch lokatorski, habitat.
- przedstawienie alternatywnych wizji miasta i "zjawisk oporu" w kontekście grodzonej i zawłaszczanej przez deweloperów przestrzeni zurbanizowanej
- znajomość literatury przedmiotu, w tym najnowszych publikacji (np. *Le Petit Pari(s)*. *Architectural kamasutra*, Stephane Malka;)
- wykłady-dyskusje będą wzbogacone materiałem zdjęciowym (w tym zdjęcia sferyczne w 360° pokazywane na rzutniku i/lub goglach Virtual Reality) oraz filmowym, m.in. z archiwum prowadzącej zajęcia np. z Biennale Architektury w Wenecji czy z ogrodu społecznego Prinzesinnengärten w Berlinie.
- planowany udział gościa z Wielkopolskiego Stowarzyszenia Lokatorów oraz okazjonalne zajęcia w terenie

Forma zaliczenia:

- wykonanie autorskiego zdjęcia (np. telefonem) z "miasta oporu" przez studentów, w nawiązaniu do tematyki poszczególnych oraz zaprezentowanie go na forum (na ostatnich zajęciach) + udział w zajęciach + znajomość literatury

Tematyka zajęć:

1. Odzyskać miasto. Miejski sprzeciw wobec gentryfikacji.
2. Miasto anarchiczne. Skłoting i samowolne osadnictwo.
3. Zielone miasto. Ogródki działkowe, ogrody społeczne i *urban farming*.
4. Miasto niepokorne. Architektoniczne "pasożyty" (Recetas Urbanas, Stephane Malka, Rural Studio, Etienne Boulanger, Alejandro Aravena - Elemental).
5. Miasto tymczasowe. Koczowiska, obozy dla uchodźców, migranckie baraki.
6. Anarchitektura. Architektura bez architekta (Miasto Śmieci, Miasto Umarłych, mieszkalne jaskinie).
7. Miasto doskonałe? Architektura wirtualna (gra Monument Valley, Minecraft, filmy: Władca Pierścieni).
8. Wspólnota w mieście. Cohousing i kooperatywy mieszkaniowe. Argentyński ruch Túpac Amaru.
9. Nie-ludzkie miasto w roju (kopce termitów, mrowiska, roje pszczoły).
10. Miasto murem podzielone....(m.in. Palestyna, Bałkany, Melilla, grodzone osiedla)

Przykładowa literatura:

Ewa Bielska, *Koncepcja oporu we współczesnych naukach społecznych. Główne problemy, pojęcia, rozstrzygnięcia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013

Martín Caparros, *Głód*, Wydawnictwo Literackie, Warszawa 2016

Mike Davis, *Planeta slumsów*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2009

Łukasz Drozda, *Uszlachetniając przestrzeń. Jak działa gentryfikacja i jak się ją mierzy*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2017

David Harvey, *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*, Verso Books 2012

David Harvey, *Bunt miast. Prawo do miast i miejska rewolucja*, Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa 2012

Stephane Malka, *Le petit Pari(s). Architectural Kamasutra* [pdf]

Justin McGuirk, *Radykalne miasta. Przez Amerykę Łacińską w poszukiwaniu nowej architektury*, Fundacja Bęc Zmiana, Res Publica, Warszawa 2015

My i oni. Przestrzenie wspólne / Projektowanie dla wspólnoty, z cyklu *Synchronizacja. Projekty dla miast przyszłości*, Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa 2014

Gabriela Świtek, *Gry sztuki z architekturą. Nowoczesne powinowactwa i współczesne integracje*, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, Toruń 2013

Wojciech Tochman, *Eli, eli*, Wydawnictwo Czarne 2013

Wojciech Tochman, Katarzyna Boni, *Kontener*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2014

Jarosław Urbański, *Odzyskać miasto. Samowolne osadnictwo, skłoting, anarchitektura*, Poznań 2005

Loïc Wacquant, *Więzienia nędzy*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2009